

Oleæ sylue-
stris confide-
ratio.

Oliuarum ge-
nera plura.

Oleæ, & quer-
cus odium.

Aethiopicæ o-
leæ lacryma.

Gummi elemi.

Amurca olei.

Oliuæ uires
ex Galeno.

Nomina.

CVM oliuæ, oleum, oleæ Aethiopicæ lacryma, & amurca ex una tantum arbore proueniant; non ab re duximus de his omnibus simul pertractare, & ita singulis partibus unica commentatione, quantum opus erit, satisfacere, & quicquid ad eas spectat, simul perstringere. Nascuntur syluestres oleæ copiose in agro nostro Senensi, alijsq; Hetrurie locis: nascuntur & in Dalmatiæ tractu, & in quam plurimis Adriatici insulis. uerum domesticis longè minores, folijs breuioribus, aculeatisq; ramis. Earum bacca etsi numerosa fecunditate uincant; magnitudine tamen satius cedunt: quin & ori sapidiores existunt. Cuius rei certo sunt testimonio turdi, merulae, ac sturni: quippe quonia syluestres oliuas libentius deuorant, quam satiuas. Incolæ, qui aucupijs delectantur, agrestes oleas summo studio, ac industria ab auib; tuentur: nempe quod confecta satiuarum uindemia, auiculae ad has aduolant, ubi mense decembri, & ianuario uisco innumera capiuntur, praesertimq; turdi. Pauci admodum sunt in Hetruria, qui oleastri baccas legant, ut oleum inde exprimant: nam ea demum magna satiuarum copia est, quæ facit, ut inibi omnino paruipenduntur syluestres. Oliuarum genera decem in antiquorum notitiam peruenisse reperio, paucas uidelicet, algianas, licinianas, sergias, neuias, culminias, orbites, regias, circites, murteas: etsi Virgilius trium generum tantum meminerit, quemadmodum etiam plura non nouit hac nostra ætate Hetruria, praesertimq; noster Senensis ager. Primum harum genus eas nostri faciunt, quæ licet à minoribus olearum plantis proferantur; sunt tamen spectata forma, & magnitudine Bononiensibus non quidem inferiores. His tantum muria asseruatis utuntur in cibis: quandoquidem oleo minus aptæ sunt, quod multo plus amurcæ, quam olei fundat. Proximæ tñ colore, tñ magnitudine præstares, quamuis prædictis longè minores sint; sunt tamen omnium aptissimæ ad olei conficiendi usum. quippe quod oleum ex eis expressum, sit non modò flauum, dulce, pellucidum, ac cæteris præstans; sed etiam copiosum. Gignuntur hæc à procerissimis oleis, prægrandibus, iuglandium nucum instar, ramos in altum, latumq; amplissimè fundentibus. eas rura nostra Oliuastre uulgò uocant. Tertij uerò, ac postremi generis eæ deniq; sunt, quæ passim in uniuersa Italia nascuntur, & omnium uulgariissimæ habentur. Laudatissimæ oleæ Bononiensibus, & nostratibus crassiores muria asseruatae Romam, Venetias, & ad alias complures Italiae clarissimas urbes, ubi magnificæ, opiparæq; parantur mense, ex Hispania importantur. Cæterum olea, & quercus tam pertinaci odio inter se distident (si rei agrarie scriptoribus fides est adhibenda) ut altera prope alteram depacta breui tempore pereat. Olea item si primo germinatu à capra depascantur, adeo sterilesunt, ut nullo remedio in posterum prolificæ fiant. At si alia de causa raras admodum, uel nullas proferant baccas, nudatas earum radices à circumstante terra hyberni algoribus opponere, certissimum est remedium. Syluestris, seu Aethiopicæ oleæ lacryma, licet multis polleat uiribus; eius tamen in Italicis officinis nullus est usus: neq; quod ea ad nos afferatur, adhuc compertum habeo. Sunt, qui hanc putent illud esse gummi, quod medici recentiores, & officinæ gummi elemi appellant. Verum illud certo argumento est, oleæ Aethiopicæ lacrymam gummi elemi non esse, quod gustatu mordax non sit, neq; linguam uellicet: tum etiam, quod omnibus perspicuum sit, eam lacrymam (etsi improprie gummi appelletur) non in gummi quidem; sed uerius in resinarum genere esse recipiendam: cum igni exposita statim colliquescat, & diffundatur, quemadmodum & resina, quæ è pinu, picea, & alijs resinam fundentibus plantis colliguntur: licet nobis prorsus ignota sit planta, à qua in oriente defluit. Siquidem nullum gummi genus (quod ego sciam) igne colliquescit, nisi addito aceto, uel uino: quin potius statim comburitur. Est & alia oleæ maris rubri lacryma, ex qua (ut Theophrastus inquit lib. IIII. cap. VIII.) medici sistendo sanguini medicamentum componunt. Cæterum quamuis ætate nostra obscura admodum sit gummi Elemi origo; eius tamen uires clarissimæ apud chirurgicos, & uulnerarios medicos reperiuntur: nam in caluariæ fracturis, ac uulneribus mirificè unguentis, & emplastris additur, adeo ut præstantissimum sit in his sanandis medicamentum. De Amurca olei postremo nil aliud dicendum est, nisi quod sit admodum utilis (ut memoria prodidit Casuto) apoteccharum, & officinarum fabricis, ubi lanci, uel sericeo panni reconduntur. Nam si calci admisceatur, & ex ea inde parietes incrustentur, oblinanturq; item laquearia, & pauimenta non modò parietes contractos, uel aduentitios humores nunquam collacrymant, & situm minime contrahunt; sed nec blatte, nec aranei, nec cuiusuis generis uermiculi ibidem gigni possunt. Oliuæ uires prodidit Galenus lib. VI. simplicium medicamentorum, sic inquit. Oliuæ rami quantum habent adstrictionis, tantæ & frigiditatis participes sunt. Fructus uerò, si quidem ad unguem maturuit, moderatè calidus est: sin immaturus est, magis tum adstringit, tum refrigerat. Olea satiuæ, sic Latine, ut ἐλαία ἡμερος Græcè uocatur: Arabicè, Zaiton, seu Caiton: Italicè, Oliuo domestico: Germanicè, Oelbaum; Hispanicè, Oliuo, & Azeytuno: Gallicè, Oliuier. Syluestris autem Græcis Ἀγριελαία, ἢ κότινος appellatur: Latinis, Oleaster, & Olea syluestris: Italis, Oliuo saluatico: Germanis, Vuilder oelbaum: Hispanis, Azebuche: Gallis, Oliuier sauuage.

Δρῦς, QUERCUS. Βάλανος, GLANS, Φηγός, FAGVS.

Κείνος, ILEX. CAP. CXXI.

QUERCUS omnis adstrictoriam uim habet, præsertim liber, qui cortici, & ligno intercedit: quinetiam tunica putamini glandis subiecta. Decoctum ex ijs datur dyfentericis, cæliacijs, sanguinem excreantibus. Trita in pello sceminis fluxione uulæ laborantibus subijcitur. Glandes eosdem effectus exhibent: urinam ciunt: capitis dolorem, & flatus in cibum sumptæ pariunt: resistunt esitatae uenenatorum icibus. Decoctum earum, & corticis cum lacte uaccino potum, prodest contra toxica. Intritæ crudæ inflammationes illitu leniunt: ad duritias, quas cacoëthæ uocant, & malefica ulcera cum falsa axungia conueniunt. Iligneæ glandes uiribus quernas antecellunt. Fagus, & Ilex quercus generi assignantur, & consimile munus obeunt. Iligneæ radices cortex cum aqua

QVERCVS.

FAGVS.

I L E X.

aqua coctus, dum mollitus intabescat, & tota nocte illitus, denigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia omnium tusa, & trita tumoribus profunt, & imbecillas membrorum partes corroborant.

SVNT & alie glandiferi generis arbores, præter Quercum, Ilicem, & Fagum: inter quas numerantur Cerrus, Suber, Aesculus, & alie nonnullæ, quæ suo more rura nostra appellant, quarum omnium exacte rationem reddere potest uniuersa Hetruria. Quippe quod & in maritimis nostris Senensibus, & Faliscorum agro, ac etiam Romano tractu, omnia hæc glandiferarum genera adeo numerosa in uastissimis syluis proueniant, ut glandibus innumerabiles porcorum greges incolæ ibi quotannis saginent. Verum ne aliquis existimet, harum non meminisse Dioscoridem, quod fortasse eas non cognouerit, sciendum est, eum, meo quidem iudicio, de quos nomine comprehendisse in uniuersum omnes glandiferas arbores, non solum quod sciret, una uoce omnia illa genera contineri posse, sed etiã ut breuitati consuleret: de quos enim apud Græcos nõ modò quercum particulatim significat; sed uniuersim quancunque glandiferam arborem. Quo fit, ut dixerit ipse: Δεὸς τῶν ὅσων συνήλικαν ἔχει δὲ ὅλα μιν, id est, Quercus omnis adstrictoriam uim habet, ac si dixisset, arbor omnis glandifera adstringit. Porro mirum est (ut Theophrastus est auctor lib. III. cap. VIII. & IX. de plant. historia) quod alia plurima præter fructum ferat quercus. Nam gallam gignit paruulam, atq; alterã resinofam, & nigrã: quæ & aliud specie ueluti morum, sed durum, & fractu admodum difficile: id tamen rarum. Ad hæc aliud effigiẽ colis representans. Cum uerò perficitur, durum quid parte emicante, & perforatum, & tauri caput quodammodo emulans

Glândiferarum arborum cõsideratio.

Quercus quæ proferat.

in a profert,

profert, quod præruptum nuclei oleæ speciem intus ostendit. Fert & quod quidam pilum appellant. Id pilula est comam gerens lanaceam, mollem, nucleo durior, qua in lucernarum luminibus utuntur. Flagrat etenim probe, ut galla nigra. Fert & alteram comigeram pilulam, ceterum quidem inutilem, uerno autem tempore succo melligeno inficitur tum tactu, tum gustatu. Inq; ramorum alis pilulam aliam gignit sine pediculo, concavoq; sessilem, peculiarem certe, uersicoloremq;. Nam eminentes quosdam umbilicos candicantes, uel passim uariantes nigris maculis habet: partem mediam grani tinctura infectam, splendidamq; ostendit, aperta, nigra, & putricans cernitur. Lapillum quoque puniceum magna ex parte gignit, quanquam raro. Item aliam eò rariorem pilulam è folijs conuolutam, compressam, atque oblongam. Super folijs uerò tergo adherentem pilulam fert candidam, aquosam, dum tenera est: hæc etiam interdum muscas intus continet, ueniensq; ad incrementum iustum in modum leuis paruula gallæ indurescit. Fungos omitto, qui è radicibus, & iuxta radices erumpunt: communes enim eos cum cæteris habet arboribus. Quin etiam uiscum taceo, quippe eum in alijs quoq; proueniat. Sed nihilominus (ut dictum est) ferax hæc arbor habetur plurimarum. hæcenus Theophrastus. Ceterum non dubitandum est, quin omnes ij partus suos habeant usus, suisq; polleant uiribus. Stillatitia aqua, quæ in balnei calentis aquæ uitreo organo à tenellis quercus folijs primo ipsarum exortu decerptis elicitur, iocineris defluxiones sistit, renum calculos comminuit, & mulierum alba profluvia cohibet. Ad hæc eius echinata pilula sicca, ac tritæ uim apprimè adstrictoriam possident: eaq; propter efficacissimo sunt remedio contra omnes alui fluxiones. In summa præstant, ubi suppressimè sit opus. Fagus quoq; glandiferis arboribus adnumeratur, tametsi fructus effigies glandibus prorsus reclamet. Hic enim extrema parte calyculo includitur rotundo, quadantenus echinato, hispido, ac scabro: interius uerò triangulari forma nuclei sunt, qui tenui, & leui cute, castanearum modo, in atrum rubescens obteguntur. Horum sapor dulcis, & subadstringens. Glires hoc pabulo maxime delectantur, ac pinguescunt. Quamobrem cum eius aduenit maturitas, innumeri capiuntur glires in Carniola, Stria, & Carinthiæ syluis: quippe ijs in locis incolæ mane inspexeris, qui saccos gliribus plenos frant una tantum nocte captis. Delectantur fagi fructu etiam mures: siquidem è longinquis regionibus natura ducti gregatim syluas ingrediuntur. Item & sciuris gratissimus est cibus, ac etiam turdis, merulis, alijsq; compluribus uolatilibus. Quin & obsessos hostibus homines in oppido Chio ea tantum glande uictitasse, Cornelius Alexander est auctor, donec se obstatione liberassent. Fagi folia esitata labiorum, gingiuarumq; utijs mirifice opitulantur: tusa, illitaq; torpentia membra corroborant. Glandis fagineæ cinis renum calculis utiliter illinitur. Ilex insuper arbor est in Italia notissima, spectataq; proceritatis, cortice in rusum nigricante. Materies eius densa admodum est, ac robusta, in atrum rubescens. Folijs laurinis, ac perpetuis uiret: sed quæ externè candicent, scabræq; sint; internæ uerò uirescant, læuesq; cernantur: quin & in toto ambitu adeo serrata sunt, ut spinarum speciem præ se ferant. Glandes profert quernis minores, quæ & in reliquis minus præstant. Iligneus carbo Hetruscis in pretio est, non modò quòd ignem diu foueat, sed etiam quòd (ut aiunt) uapore caput minime tentet. Hæc præter glandes, pilulas quasdam rubentes gignit, quæ tritæ cum aceto uulneribus recentibus, & cruentis oculis utiliter imponuntur. In Ilicis genere (ut memoriæ prodidit Theophr. lib. III. cap. XVI. de plant. historia) est arbor illa, quam Arcades Smilacem uocant, ilici similis (ea autem non est taxus, quæ etiam smilax dicitur, quoniam de taxo capite x. eiusdem libri disseruit Theophrastus) folio tamen non aculeato, sed molliori, profundiori, differentijsq; pluribus distinguendum: nec materie, ut illa, solida, spissaq; sed soluta, molliq; in opere. Meminit huius Gal. lib. VI. cap. III. de cõp. med. secundum locos in columellæ remedijs, sic inquit. His fortiora sunt myrti, ac baccarum eius decoctum, & ex acerbis cotoneis malis, & uirgultorum tenerorum ilicis, arbuti, smilacis, ac fagi. Super quo loco dubitat Cornarius, quomodo fieri potest, quòd smilax (taxum, uel eius speciem intelligit) quæ ab omnibus uenenosa describitur, ponatur à Galeno inter gurgulionis remedia. In dubij uerò solutione nil aliud determinat, nisi quòd, cum non ubique (sic ipse putat) taxus sit uenenosa, ex eo genere sumi debeat, quæ lethali caret at noxa. Sed si Cornarius Theophrastum sibi alioquin familiarem cõsulisset, qui smilacem quandam (ut paulò ante ostendimus) in arborem ilici similem refert, rectius, meo quidem iudicio, & paucioribus rem hanc explicasset. SVBER deniq; arbor est fructu, et folio ilicis, perpetua similiter coma uirens, quanquam id negat Theophrastus, sed crassissimo cortice uestitur, atq; ilici magnitudine cedit, ut ij quidem attestari possunt, qui Baccano Romam profecti sunt: eo enim in itinere innumera Suberum plantæ uisuntur. Hæc cortice exuta minime arefcit, quemadmodum reliquæ arbores: quandoquidem natura haud ignara, quòd sepius cortice expolianda esset, materiem duplici cortice munuit. Inter plures, ac uarios corticis suberei usus, qui in rebus domesticis celebrantur, ille præcipuus est, & uulgaris, quòd sutoribus maxime sit expetita ad crepidas conficiendas.

Fagi consideratio.

Ilicis consideratio.

Smilacis consideratio.

Cornarij lapsus.

Suberis consideratio.

SVBER.

etiam quòd (ut aiunt) uapore caput minime tentet. Hæc præter glandes, pilulas quasdam rubentes gignit, quæ tritæ cum aceto uulneribus recentibus, & cruentis oculis utiliter imponuntur. In Ilicis genere (ut memoriæ prodidit Theophr. lib. III. cap. XVI. de plant. historia) est arbor illa, quam Arcades Smilacem uocant, ilici similis (ea autem non est taxus, quæ etiam smilax dicitur, quoniam de taxo capite x. eiusdem libri disseruit Theophrastus) folio tamen non aculeato, sed molliori, profundiori, differentijsq; pluribus distinguendum: nec materie, ut illa, solida, spissaq; sed soluta, molliq; in opere. Meminit huius Gal. lib. VI. cap. III. de cõp. med. secundum locos in columellæ remedijs, sic inquit. His fortiora sunt myrti, ac baccarum eius decoctum, & ex acerbis cotoneis malis, & uirgultorum tenerorum ilicis, arbuti, smilacis, ac fagi. Super quo loco dubitat Cornarius, quomodo fieri potest, quòd smilax (taxum, uel eius speciem intelligit) quæ ab omnibus uenenosa describitur, ponatur à Galeno inter gurgulionis remedia. In dubij uerò solutione nil aliud determinat, nisi quòd, cum non ubique (sic ipse putat) taxus sit uenenosa, ex eo genere sumi debeat, quæ lethali caret at noxa. Sed si Cornarius Theophrastum sibi alioquin familiarem cõsulisset, qui smilacem quandam (ut paulò ante ostendimus) in arborem ilici similem refert, rectius, meo quidem iudicio, & paucioribus rem hanc explicasset. SVBER deniq; arbor est fructu, et folio ilicis, perpetua similiter coma uirens, quanquam id negat Theophrastus, sed crassissimo cortice uestitur, atq; ilici magnitudine cedit, ut ij quidem attestari possunt, qui Baccano Romam profecti sunt: eo enim in itinere innumera Suberum plantæ uisuntur. Hæc cortice exuta minime arefcit, quemadmodum reliquæ arbores: quandoquidem natura haud ignara, quòd sepius cortice expolianda esset, materiem duplici cortice munuit. Inter plures, ac uarios corticis suberei usus, qui in rebus domesticis celebrantur, ille præcipuus est, & uulgaris, quòd sutoribus maxime sit expetita ad crepidas conficiendas.

ciendas. Quin & globis ex ea factis utuntur piscatores, quod ea nunquam aquis mergatur, sed supernatet sustinēdis retibus, plumbeis glandibus in altum ductis. Ideoq; Plinius lib. xvi. cap. viii. scriptum sic reliquit. Suberi minima arbor, glans pessima, raraq;: cortex tantum præcrassus, ac renascens, atq; etiam in denos pedes undiq; explanatus. Vfus eius anchoralibus maxime nauium, piscantiumq; tragulis, & eadorum obturamentis: præterea in hiberno scæminarum calceatu. quamobrem non infacete Græci mulieres cortices arborum appellant. Sunt qui Suberem scæminam ilicem uocent, atq; ubi non nascitur ilex, pro ea subere utuntur, in carpentarijs præcipue fabricis, ut circa Elin, & Lacedæmonem. Nec in Italia tota nascitur, nec in Gallia omnino. Et eodem libro, cap. xl. inquit. Eius materies tardissime uetustatem sentit, sicut robur, larix, castanea, iuglans. hec Plinius. Est & alia arbor glandifera, quam, quod folia ferat suberis, corticem uero, & ligni materiem cerro non ab similem, Hetruria uulgo appellat Cerrosu-
 20 guaro, quasi Cerrisubere dicat. Id quod etiam fecisse uidetur antiquitas: quandoquidem Theophrasto loco superius citato ea Phellodrys dicitur. Suberis cortex tritus ex aqua calida potus sanguinem fluentem ex utralibet parte sistit. Eiusdem cinis ex uino calido sanguinem excreantibus magnopere laudatur. Galeno tam quercus, quam quarundam aliarum glandiferarum arborum medicinae commemorantur libro vi. simplicium medicamentorum, his uerbis. Quercus partes omnes adstringentis qualitatis participes sunt. Sed plus tamen habet, quæ in trunci cortice membrana subest, tum quæ sub glandis ipsius calyculo, ea uidelicet, quæ fructus carnem conuestit. Quamobrem ad profluuium muliebre, & sanguinis exuitions, tum dysenterias, & diurnos uentris fluxus commodam esse credunt. Maxime uero ea utuntur decocta. Valentijs tamen adstringunt, fagus, & ilex, seu quis eas species esse roboris uelit, seu toto genere diuersas. Quin & folia harum plantarum tenella illita non instrenue desiccare ualent, minus autem quæ sunt alterius roboris, nimirum quanto minus fortita sunt adstrictionis. Siquidem ego quandoque
 30 glutinasse me uulnus memini salce instictum, cum nullum adesset ad manum medicamen præter ipsius quercus folia: triui ea in leui petra, & uulnus, omnemq; uicinum locum contexi. Eandem uim folijs habet & fructus roboris, eoq; medici nonnulli ad incipientes, & crescentes utuntur phlegmonas. nam quæ iam uehementes sunt, adstringentia respuunt. Sed talia ad curandi potius rationem, quam præsentem tractatum attinent. Cæterum in præsentia nouisse, quod eatenus adstringentem, quatenus dictum est, facultatem quercus obtineat, sufficit: ac proinde desiccandi, atq; adstringendi: exaealfaciendi autem paulo infra media, in genere scilicet eorum, quæ (ut sic dicam) tepida sunt. Arbor, quæ dēvs Græcis, Quercus Latinis appellatur: Chullot, Hullet, aut Beluth, Arabibus: Quercia, Italis: Eychbaum, Germanis: Robre, Hispanis: Chesne, Gallis. Quæ uero Φαγός Græcè, Fagus Latinè dicitur: Arabicè, Chinas, aut Chiachas: Italicè, Faggio: Germanicè, Buochbaum: Hispanicè, Haia: Gallicè, Faus. Quæ deniq; Græca uoce τριπύος, Latina Ilex nominatur: Arabica, Barbes, siue Carmas: Italica, Elice:
 30 Hispanica, Anzina, & Anzinheira.

Phellodrys.
 Glandiferarū arborū uires ex Galeno.

Nomina.

Κάστανεα. CASTANEA. CAP. CXXII.

SARDIANAE glandes, quas aliqui Castaneas, aut lopima, aut glandes Iouis appellant, adstringunt & ipsæ, similesque effectus præbent: præsertim tunica, quæ carnem, & corticè media intercurfat. Caro his, qui ephemerum biberunt, conueniens est.

CASTANEAES nuces sunt in tota Italia uulgo notissime: item & earum arbores haud quaquam incognite. Antiqui castanearum complura fecerunt genera, nominibus plerunque inditis à locis, unde importabantur. Sed duo tantum in Hetruria habentur genera, satiuum scilicet, & syluestre. Mitiores facile purgantur, harumq; illæ principem locum tenent, quas uulgus Marroni appellat: quippe quod cæteris sint maiores, sapidiore, speciosioresq;. In montanis, ubi quotannis aliarum frugum annonæ deficit, incolæ castaneis per hyemem uictitant. Namq; eas in cratibus fumo prius exiccatis ab utroque cortice repurgant, moluntq; in farinam, ac deinde cogunt in panem. Materies arboris ædificijs, atque alijs domesticis utensilibus admodum apta est: siquidem non modò ex ea fiunt trabes, tigna, asseres, & pedamenta; sed & eadorum costæ, & eorum cinctus: uerum ignarijs inepta. Montibus, & opacis gaudet magis, quam campestribus, & æprieis. Castaneæ uehementer sistunt tum alui, tum uentriculi fluxiones, idq; maxime sicca: quin & sanguinem excreantibus profunt. Tritæ cum sale, melleq; subactæq; rabidorum canum morsibus utiliter imponuntur: & cum hordeacea polenta, & acetato illite manmarum duritias discutunt. Venerem excitant, eo quod flatum gignant. Largius in cibis sumptæ capiti dolorem inferunt, inflant, aluum adstringunt, ac ægre concoquantur. Attamen quæ cineribus obruta torrentur, uulnerato prius in la-

Castanearum consideratio.

Castanearum uires.

Castanearum uires ex Gal.

Nomina.

tere cortice, crudis, & elixis innocetiores redduntur, praesertim si cum pipere, & sale, uel saccharo edantur. De castaneis differens Galenus libro secundo de alimentorum facultatibus, sic inquit. Castaneae omnium glandium sunt praestantissimae. Sunt qui hos fructus λοπιμους appellent: hi nanq; & soli inter fructus agrestes alimentum memorabile corpori praebent. haftenus Galenus. Illud porro in his uerbis animaduertendum, quod Castaneae, quanuis eas Galenus plurimum nutrire prodiderit; non tamen in cibis commendantur, si comedantur frequenter. Nanque, ut idem auctor est libro de tenui uictus ratione, sint illae in aqua coctae, sint tostae, sint etiam frictae, semper estantibus noxam inferunt, multoq; magis, si crudae edantur. Quod etiam libro de cibis boni, & mali succi moriae mandauit. Castaneae ita Latinis uocatae, Graecis κασανα, σαροδίαυα βαλανι, ἢ δλος βαλανοι, ἢ λοπιμα dicuntur: Arabibus, Sadianalach, Castal, & Stebulot: Italis, Castagne: Germanis, Kesten: Hispanis, Marones: Gallis, Castaignes.

ΚΑΚΙΣ. GALLA.

CAP. CXXIII.

Gallarum consideratio.

Cornarij opinio reprobata.

GALLA fructus est quercus. Aliqua omphacitis appellatur, parua quidem, sed articulorum manus modo rugosa, solida, nullo foramine peruia. Altera plana, leuis, perforata. Eligi debet omphacitis, quae efficacior est. Vtriusque uis uehementer adstringere. tritae ex crescentia in carne, fluxiones gingiuarum & uuae, atque oris ulcerationem cohibent. Nucleus dentium caueris inditus, dolorem sedat. Crematae carbonibus, donec igne flagrent, & uino, aut aceto, aut acida muria extinctae, sanguinem supprimunt. Decoctum quibus insidere expedit, efficax est, & contra uuluas procidentes, fluxionesque. Capillos denigrant, aceto, aut aqua maceratae: dysentericis, coeliacisque cum uino, aut aqua tritae conuenienter illinuntur, aut bibuntur: obsonijs addi debet, aut integrae in aqua praecoqui, in qua nonnihil excoquendum est, quod his affectibus conferat. In summa his utendum ad adstringenda, aut sistenda, aut siccanda, quae opus sunt.

GALLAE uulgo notissimae sunt, easq; ferunt arbores omnes (ut Plinius auctor est) quae & glandem. Nascuntur sole de geminis exeunte: & si aestu nimio excipiuntur, arescunt protinus, nec amplius adolefcunt. Quercus in Italia praeter glandes duo Gallarum genera ferunt. Minores quae rugosa cute spectantur, fullonibus, & coriarijs expetita, quae Graecis omphacitides dicuntur. Maiores uero, quae leuiore habentur. Caeterum neque in hoc Cornario adstipulandum esse iudico, quod suis in Galenum commentarijs tam primo, quam sexto libro de compositione medicamentorum secundum locos, acriter contendat, nil aliud omphacitidem gallam esse Dioscoridi, & Galeno; quam calycem illum, quo glandes in arboribus continentur.

Hoc tantum argumento ductus, quod Paulus capite de dysenteria in quodam clysteri scribat: ομφακιδος κεκλωμενης. εσι δε το κοιλον, εξ ου εκεφευκεν η τῆς δρυος βαλανος, ο περι οι ευροεις χερωται. id est: omphacidis uisae. est autem cauum illud, ex quo glans quercina enascitur, quo coriarij utuntur. Vbi ipse non omphacidis, sed omphacitidos putat legendum, uulgatam lectionem immutans. Ex qua postea non aliud omphacitidem gallam (ut diximus) esse existimat, quam cauum illud, in quo glandes inseruntur, quod recentiores cupulam uocant. Statuitq; nunquam a sua opinione recedere, nisi quis plane corruptum apud Paulum locum docuerit, aut ομφακιδος ab eo substantiue pro eo, quod calycem Plinius dixit, & uulgo cupula glandis uocatur, dictum ostendat. sed equidem non possim non admirari, quod is, quem alioquin suorum scriptorum testimonio, acutissimi ingenij, sanissimiq; iudicij uirum semper existinaui, in re tam, meo iudicio, clara, tam facile aberrauerit. Nam si Paulus non putasset, quod ομφακιδος Graecum uocabulum ob suu raritatem permultis fuisset obscurum, quem admodum & Cornario fuisse uidetur, ei certe non fuisset opus per circumlocutionem illud declarare, ut fecit, cum inquit. Est autem ομφακιδος cauum illud, ex quo glans querna enascitur, quo coriarij utuntur. Quod praeterea Paulus pro omphacitide galla glandium calycem non acceperit, illud manifesto argumento esse potest, quod ipse libro septimo de gallis, non autem de glandibus disserat, duosq; gallarum genera constituat, quarum alteram omphacitidem appellat; alteram uero magnam, flauo colore, uiribusq; inferiorem esse scribit. Quod etiam antea Dioscorides, & Galenus fecere. qui omphacitidem gallam glandium calycem esse nusquam, quod sciam, tradidere: quod non ignorauerint (ut Cornarius ignorasse uidetur) & genere, & specie a gallis differre glandes. Adde, quod Galenus, Dioscorides,

rides, & Paulus nusquam, quod equidem legerim, nisi sunt hoc uocabulo *ομφακίτις* pro galla, nisi adiectiue, & cum suo substantiuo *κνυίς*. Quare concludendo putauerim, in Paulo legendum esse, *ομφακίδος*, non *ομφακίτιδος*, ut contendit Cornarius: quin etiam crediderim Græcis glandium calycem *ομφακίδα* proprie appellari. Tamen si Cornarius, & Andernacus, qui in Paulo uocem illam acerbam uiam interpretatur, Græcæ linguæ peritissimi, hæc nõ cognouisse, neq; animaduertisse deprehendantur. Illud peculiare sibi maiores gallæ uendicauerunt, ut quotannis aut annonæ fertilitatem, aut sterilitatem, aut pestilentem auram prænuncient: nam si rumpantur integræ, & quæ perforatæ non sunt, aut muscam, aut araneam, aut uermiculum exponent. Si musca uolat, futuri belli; si reperit uermiculus, annonæ penuriæ; si currit araneus, pestilentium morborum præsagium est. Neque cuiquam mirum uideatur, quod ex omnibus gallis ista exoriantur animalcula: etenim ego huius rei sæpius periculum feci, nullamq; unquam sic consecutus, prius non perforatam, quæ ex tribus animalibus unum intra se non contineret: nam foramine conspecto facile indicium summi potest, iam animal exiisse. Dicamus igitur licet, quercum & fructum, & animal gignere. Cuius rei haud ignari ueteres illi patres, non sine causa quercum dixerunt Ioui summo esse dicatam. Gallarum uires memorie prodidit Galenus lib. VII. simpl. medicamentorum, sic inquitens. Gallæ, quæ omphacitidis nuncupatur, admodum acerbum est medicamen, pleraq; sui parte essentie terræ, & frigide: perquam desiccatur, & repercutit fluxiones: ad hæc constringit, contrahitq; partes laxas, ac languidas: omnibusq; fluxionum affectibus strenue resistit. Esto uero tertij in desiccando, secundi autem in refrigerando ordinis. Altera autem galla, flaua illa, & magna, laxa q; & ipsa desiccatur quidem, sed tanto minus, quanto minus acerbæ qualitatis est particeps. Cocta itaq; ipsa per se, ac deinde trita, cataplasma est non instrenuum sedis phlegmonarum, ac prociidentiarum. Porro coquenda est, si modica opus sit adstrictione, in aqua: sin uebementiore, in uino. Ac si augere insuper adstrictionem sit opus, uino utare austeriore. Hanc rustici nostrates *οιωνκίδα*, quasi uini gallam dicunt, nominant. Deniq; gallæ combustæ sanguinis reprimendi facultatem acquirunt, ac nimirum etiam calorem, & acrimoniam ex ustione assument: suntq; ipsæ, quæ ignem expertæ non fuerint, tum subtiliorum partium, tum maiore desiccandi potestate. Ceterum cum ad sanguinis suppressionem præparare eas uoles, carbonibus impositas, dum inde quæq; candeant, aceto, aut uino extinguere oportebit. Quercus fructus *κνυίς* Græcè dicitur: Gallæ, Latine, pariter & Italicè: Hafs, aut Hafus, Arabicè: Galloepffel, & Eychoeppfel, Germanicè: Galba, & Bugalba, Hispanicè: Noix de galle, Gallicè.

† Hoc loco Græci codices habent *κνυδύλαδος*: Qua uoce constat, iudicio meo, Dioscoridem gallæ omphacitidis figuram designasse, cum prius magnitudinem expressisset. Attamen ex interpretibus Marcellus manifestè eam etiam ad magnitudinem retulit. Ruellius autem, cum eam tuberosam interpretetur, ipse quoq; magnitudinem inuasisse uidetur. Quocirca nobis satius uisum est, omphacitum rugosæ parti articularum in digitis, cum extenduntur, similem reddere: quod non solum id inuariat Græcum uocabulum; sed multo etiam magis omphacitides ipsæ apertissime demonstrant.

Gallarû præ-
sagium.

Gallarû uires
ex Galeno.

Nomina.

R H V S.

Ρ'οῦς. RHVS.

CAP. CXXIIII.

R H V S, quæ obsonijs aspergitur, ab aliquibus erythros appellata, semen est coriarij fruticis, sic uocati, quoniam coriorum infectores eo utuntur ad inspissandas pelles. Arbuscula est in petris nascens binum ferè cubitorum altitudine: folijs oblongis, subrubentibus, in ambitu ferratis † ilicis modo: acino uuarum gracilium, denso, magnitudine terebinthi, quadantenus lato: cuius corticosa tunica perquam utilis est. Folia uim habent adstringendi, & acaciæ effectus præbent. Decoctum capillos denigrat: dysentericis infunditur, & in potus eorum, infususq; adijcitur: instillatur auribus purulentis, gangrænas, & pterygia cohibent folia ex aceto, aut melle illita. Liquamentum fit ex aridis folijs, ad crassitudinem mellis in aqua decoctis, ad eadem, ut lycium, conueniens. Semen eisdem effectus exhibet: cœliacorum, dysentericorumq; obsonijs inspergitur: fracta, desquamata, liuidaque illitum ex aqua, ab inflammatione vindicat: linguæ asperitatis cum melle abstergit: can dida seminarum profluvia sistit: hæmorrhoidas sanat, cum querno carbone intrito admotum. Aqua, in qua semen maduit, decocta cogitur, coitq; efficacior quodam modo ipso semine. Gummi defert, quod dentium cauis imprimitur, ad dolores finiendos.

R H V S Græcorum, cui (ut scribit Plinius libro XXIIII. cap. XI.) Latinis non est inditum nomen, Sumach officinis uulgo uocatur, uocabulo nimirum à Mauritanis accepto, ut in alijs quam

Rhois confi-
deratio.

quam plurimis ab illis fieri solet. Hac in condimentis pro sale utebantur antiqui: idcirco Dioscoridi in ipsius capitulis fronte, Rhus dicitur, quæ obsonijs aspergitur. Cuius usus, ut audio, & apud Syros, & apud Aegyptios in hunc usque diem perdurat, ubi rhus provenit præstantior. Nascitur & in Italia Apennino monte pluribus in locis, ijs omnibus planè notis, quæ illi à Dioscoride tribuuntur. Huius aridis folijs hircorum, caprarumque pelles illæ spissantur, crispantur, concinnanturque, quas vulgò Somachi nuncupant. Cæterum illud non videtur prætereundum, quòd est Galenus tum alibi, tum præcipuè lib. VI. de compositione medicamentorum secundum locos, plura Rhois nomina, & genera explicasse videatur, ut qui id modò Syriacum appellet, modò Ponticum, modò obsoniorum, modò coriarium, modò rubrum; non tamen propterea censendum est, Rhois arbores inter se genere, uel specie differre. Quandoquidem nobis constat, unum tantum genus Dioscoridi hoc loco descriptum esse, quemadmodum & Galeno libro VIII. simpl. med. Atqui hac in re scire conuenit, quòd Rhus obsoniorum nil aliud est, quam semen: coriariorum uerò nil aliud, quam folia, & fruticis ramusculi. Nostræ enim sententiæ subscribit Dioscorides, qui scriptum reliquit. Rhus semen est exiguæ plantæ, qua coriarij ad inspissandas pelles utuntur. Quod etiam Galenus confirmat loco citato. Rhus uerò rubens nil aliud esse comperitur, quam eius semen immaturum, cui maior adstringendi uis inest, quam maturo, cuius acini quadantenus nigricant. Syriaca præterea, atque Pontica rhus, etsi in alijs nascatur regionibus, à quibus nomèn inuenit; nihil tamen genere distat ab Italica, atque Iberica, nisi illa magis, hæc uerò minus uribus præstet. Ideoque Monachos illos, qui in Mesuem commentarios edidere, longè hallucinari crediderim: nempe qui sibi persuaserint, Rhoem Ponticam alterius esse generis ab ea, cuius extitit usus apud antiquos in obsonijs. Qua in re & Plinius decipit esse uidetur, cum de coriario particulariter scripserit, ipsumque diuiserit ab eo, quo in ciborum condimentis anti-
 quitus utebantur. Fuchsius uerò medicus singularis eruditionis, non contentus duobus Rhois generibus Plinii imitatione, tertium adinuenit. Etenim is in libro de componendis medicamentis, quem secundo loco edidit, Rhoem Syriacum non solum differre scribit ab eo, qui tum culinis, tum corarijs expetitur; sed peculiarem quidem Syriacæ arbusculæ succum esse censet, quòd Galenus lib. VI. de compositione medicamentorum secundum locos succum rhois Syriaci in quoddam medicamentum addat. Sed errat Fuchsius in hoc, mea quidem sententia. quandoquidem non uideo, quomodo ex mentione succi rhois Syriaci à Galeno facta, colligi possit, rhoem Syriacum esse genus separatim. nam ego potius adducar ut credam, ita eum cognominatum fuisse à Galeno, quòd apud Syros cæli & soli illius temperie proveniat cæteris præstantior. Et quantum Theophrasto lib. III. cap. XVIII. Rhus duplex reddatur, mas scilicet, & femina, quòd alia sterilis, alia fructifera sit; non tamen ob hoc posteritatis memoriæ prodidit, quòd altera cibus, altera corijs nasceret, sed ambas ad coria inscienda destinauit: quòd coriarij folia, & ramusculos tantum accipiunt, non autem semen. Rhoem, quæ in Cornelio Celso ros Syriacus deprauatè legitur, Mannã, quæ ex Syria nobis aduehitur, esse putauit Petrus Crinitus Florentinus capite septimo libri ultimi de honesta disciplina, falsus uocum simi-

Monachorū
error.

Fuchsij opin.
damnata.

Petri Criniti
lapis.

VIBURNUM.

Viburnum.

Rhois uires
ex Galeno.

litudine, quòd ros, quæ dictio rhus Græcè legenda est in Celso, ac ris rorem significare crediderit: etenim manna ros quidam est. Veruntamen eius sententiam acriter expulit Manardus Ferrariensis libro epistolarum suarum primo. Theodorus in Theophrasto, Rhois uocabulum fluidam interpretatur, quòd nomen Græci etymum secutus sibi Latine finxit: quippe (ut Plinius est auctor) rhus Latinum nomen non habet. Id quòd mihi errandi præbuit ansam, cum iandudum pro certo existimauerim, fluidam Theophrasto eam arbusculam esse, quæ uulgò Lantana uocatur, è cuius radicibus uiscum quidam conficiunt. Verim cum accuratius Græcè Theophrasti codicem perlegissem, Theodoriq; nouum uocabulum non sine bile examinarem, erroris mei causam facile deprehendi. Quo factum est, ut iam fateri libeat, fluidam Theodori nil aliud Theophrasto designare, quam Rhoem, & ob id Lantanam sic à uulgaribus uocatam, ut prius credideram, non esse. Quæ tamè (ut mea fert opinio) potius VIBURNUM imitatur, quòd maxime lenta, obsequiosa, flexuq; inuicta sit. Tale enim esse uiburnum Virgilius in Bucolicis cecinit hoc carmine.

Quantum lenta solent inter uiburna cupressi.
 Exit hæc ramulis digitali crassitudine, bicubitalibus, folijs ulmeis, incanis, & pilosioribus, quæ paribus internodijs aduersis pediculis coniugatim adherent, per ambitum tenuissime serrata. Florem edunt album, umbellæ modo coherentem: à quo acini prodeunt lentum modo pressi, qui primo statim exortu uirides, deinde rubri, demum uerò nigri spectantur: radice per summa cespitum usgante. Hanc Ruellius rhoem existimat, cum tamen alia Dioscoridi, et Galeno rhus sit planta, Hetruscis notissima, quòd plurima oritur eo Apennini tractu, qui Hetruriam respicit. De Rhoë hæc, quæ sequuntur, nobis scripta reliquit Galenus lib. VIII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Rhus fruticosa planta adstringit, dessecat. Nam & coriarij ad desiccandum, & adstringendum

10

20

30

40

50

gendum pelles planta utuntur: ac proinde *βυρσοδάκτυλον*, hoc est, excoriaria appellata est. Porro medicis in usu sunt in primis fructus eius, & succus multum auster & qualitatis. Consentaneus est usus particularis ipsi gustus sensui. Fuerit itaq; & hoc medicamen ex tertio ordine exiccantium, ex secundo uero refrigerantium. Pōus ut Græcis, ita etiam Latinis Rhus nominatur: Sumach, Aduiron, Rosbar salsificos, seu Rosaidicos, Arabibus: Rhu, & Somacho, Italis: Sumach, & Sumagre, Hispanis.

Nomina.

† In uulgatis Græcis codicibus hic legitur *ρωσσοδάκτος*, hoc est, ilicis modo. Hæc dictio qua ratione ab interpretibus Ruellio, & Marcello omissa fuerit, certe nescio. Sed mihi quidem uisa est non omittenda, quod non modo eam quoque Oribasius legat, sed quod etiam Rhus folijs pulchrè Ilicem æmuletur.

40 Φοίνιξ.

PALMA.

CAP. CXXV.

PALMA in Aegypto gignitur. Ea medio maturitatis vigore, autumno decerpi solet, Arabici myrobalani similis, pomatis cognomine, colore viridi, & odore mali cotonei: quod si ad maturitatem peruenire sinatur, phœnicobalanus fiet. Palma acerba est, & adstringens: contra alui, sœminarumque profluvia, in uino austero bibitur: hæmorrhoidas sistit: vulnera glutinat illitu. Phœnicobalani recentes plus siccis adstringunt: capitis dolorem afferunt: copiosiores in cibo inebriant. Sicciores sanguinem excreantibus, stomachicis, & dysentericis utiles in cibo: illinuntur cum cotoneo, & cerato œnanthino uesicæ uitij. Caryotæ, præsertim esu, faucium asperitati medentur. Thebaicarum decoctum potu æstuationem sedat: vires recreat cum hydromelite ueteri sumptum: cibo idem faciunt. Fit ex eis uinum ad eadem conueniens. Decoctum per se potu, & gargarizatione magnopere adstringit, & cohibet. Nuclei palmarum, cæterorum more, cremati in crudo fictili, & uino restincti, cinere loto, spodij uicem efficiunt, miscenturque in calliblephara. quod si non iustam uisionem acceperint, denuo cremandi. Vim adstringendi habent, & spiracula cutis obductu suo claudunt: contra oculorum uiam, & pustulas, palpebrarum defluuia, cum nardo effectum præbent: corporis excrescentias cum uino reprimunt: ulcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas utiles ex palmis humilibus Aegyptiæ.

40

Φοίνιξ ἐλάτη.

PALMA ELATE.

CAP. CXXVI.

PALMA, quam aliqui elaten, aut spathan appellant, fructus palmarum adhuc florentium inuolucrum est, calyxque: quo in spissamenta unguentarij utuntur. Optima habetur odorata, adstringens, ponderosa, præclusa, intus pinguis. Vis ei adstrictoria: sistit ulcera, quæ depascunt: laxatos artus committit: trita miscetur cataplasmatibus, & malagmatis: prodest præcordijs, imbecilli stomacho, & iocineri affecto, mista conferentibus cataplasmatibus. Eius decoctum subinde detersum, capillos denigrat: datur bibendum congruè renum, uesicæ, & uiscerum uitij: uulua, ac uentris fluxiones sistit: scabiem cum resina, & cera sanat, si uiginti diebus recens apponatur. Inuolutusque in ea elate fructus, quem suo amplexu fouet, elate etiam uocari solet, & ab aliquibus borassus. Adstringit, & spathæ effectus præstat, non sic unguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta, eadem facit, quæ borassus.

TAMETSI in compluribus Italiae ciuitatibus, nempe in hortis, uiridarijs, & monachorum claustris dictis, reperiantur Palmæ insigni magnitudine, ac speciosa proceritate; cum tamen climatis nostri temperies earum naturis inclementior sit, fructum nobis non proferunt, sed steriles consenscunt. In Hispania tamen maritimis quibusdam locis fructu edunt, uerum immitem, et qui nunquam maturescat. Quæ in Creta proueniunt, fructum sanè percoquant, sed magis admodum Cypriæ. Principem locum tenent, & palmulas omnium præstantissimas ferunt, quæ in Iudæa proueniunt, & inter has maximè (ut inquit Galenus) quæ in Hiericunte nascuntur. Venetias palmarum fructus, qui nonnullis palmulæ, aliquibus cariotæ, quibusdam uero dactyli dicuntur, ex Syria, & Alexandria Aegypti aduehuntur, ac etiam ex Neapoli illuc prius ex Numidia importati. Ex recentibus ab arbore statim decerptis, quibus Italia caret, uinum fieri auctor est Plin. lib. XIII. cap. XVI. quo Parthi, & Indi utuntur, ac cæteri, qui orientalem plagam incolunt. Et ut idem refert lib. XIII. cap. IIII. Palmæ fœminæ fructum non proferunt, nisi prope

Palmæ consideratio.

MARCI

marem conferantur: quo exciso, aut exciccato, uideæ postea sterilefcunt. Nec tamen ob id putandum, quod mares fructum non ferant. Quandoquidem scribit Theophrastus lib. II. cap. VIIII. de historia plantarum, quod ex fructiferis (plures enim sunt, quæ fructum non ferunt) tam mares, quam feminae fructus edunt. Quorum plures sunt differentie, quoniam alij sine osse, alij duro osse, alij molli proueniunt. Colore quoq; inter se discrepant: alij enim candidi, alij nigri, alij flau: ad summum non pauciores, quam ficorum colores, neq; absolute pauciora genera statuunt. Ad hæc differre magnitudine, figuraq; uolunt: quosdam enim rotundos esse in modum malorum: magnitudineq; tantos, ut quatuor tantum in spicam teneantur, alios minutos cicerum magnitudine. Saporibus item plurimum differre inquit, sed optimum tam inter nigros, quam inter candidos, genus, quod regium uocant, cum magnitudine, tum uirtute, sed rarum id esse. Quædam non fructu modo, uerum & arbore ipsa, longitudine, formaq; reliqua distant: non enim magna, excelsaq; sed breues fecundiores, quam cæteræ, trimæ protinus fructificantes. Tales etiam in Cypro, in Syria quoq; Aegyptiq; palmae proueniunt, quæ quadrimæ, aut ut plurimum quinquennes fructificant, hominis altitudine assurgentes. Genus aliud est in Cypro, quod & folium amplius habet, & fructum multo ampliorem, discrimineq; peculiari discretum, magnitudine mali punici, figura oblongum: non tamen sapidum, tanquam cæteræ; sed rardicibus similem, ut non deuoretur, sed succo tantum expresso expuatur. hæc de palmis historia ex Theophrasto.

Muse plantæ historia, & uiers.

Sunt præterea, qui palmarum generi adscribant plantam in Aegypto, Cyproq; nascentem, quam Veneti inde redeuntes MVSAM appellant, & Musas similiter fructus. Adolefcit hæc (ut referunt) ad quimum, seminum cubitorum proceritatem est stolonibus alterius sata: folio est arundineo, quod tamen perquam longo, latoq; ambitu se diffundit, adeo ut in longum trium cubitorum mensuram quandoq; excedat; in latum uero sesquicubitum spatietur, lata, crassaq; per medium excurrente costa. Torrescunt folia æstate sui natura, uel etiam fortasse solis ardore, adeo ut mense septembris eorum costæ prorsus nude cernantur, decidente foliorum materia, quod admodum sit tenuis. Caulis squaroso foliorum cortice uestitur, palmae, uel arundinis modo. Ramos habet nullos, sed caudice tantum consistit. E uertice germen emergit materie molli, longitudine ferè cubitali, à quo alia ab origine, ad summum prodeunt germina ternum, quaternumue digitorum inuicem distantia: è quibus circumminent fructus, parui cucumeris magnitudine, qui per maturitatem quadantenus flauescunt, cortice fici, qui eodem modo digitis detrahitur. Substantia pulpæ consistit melopeponum modo, nullo intus osse, neq; semine. Primum gustantibus fructus insipiditatem quandam præ se ferre uidentur, adeo ut primo statim gustu non placeant, uerum qui esui assuescunt, ijs indies magis delectantur: quippe qui quadam occulta saporis suauitate allecti, quæ nisi tractu temporis cum palato in gratiam, nunquam saturi uideantur. Ita Musam mihi describere qui ex Aegypto, & Cypro ad nos reuertuntur. Sed quoniam antiquis Musa fuerit planta, quid referam non habeo. Inclinat tamen animus eam esse, quæ Theophrasto in palmarum genere recensetur: quæ idem in Cypro nasci tradidit, folio cæteris ampliore, & fructu longè maiore, magnitudine mali punici, & figura oblongo. Musæ ex Arabibus Serapionem inuenio mentionem fecisse inter simplicia, ubi de eius uiribus in hunc sensum differuit. Musa exalfacit in medio primi abscessus, humectat autem in eius fine. paucum præbet alimentum. Priuatim prodest thoracis, pulmonis, ac uesciæ ardoribus. aluum emollit. Verum liberalior eius usus stomacho aduersatur, ac iecur obstruit. Quamobrem si quis, cum frigidi sit temperamenti, ea copiosius uescatur, subinde aquam mulsam, oxymel, aut gingiber conditum sumat necesse est. Foetum in utero alit, renibus opitulatur, urinam ciet, & uenem stimulat. hæc Serapio. Palmas plurimas gignunt maritima nostra an uallis Almæ campestribus, sed pumillas, & quæ cubitalem mensuram nunquam excedant. Paulò his maiores & illæ habentur, quæ ex Sicilia Neapolim inuehiuntur, quas uulgò, uocabulo ab Arabicis accepto, Cefaglioni appellant, de quibus supra in Bdellij commentario abunde diximus. Palmæ genus India profert (ut Iosephi Indi nauigationes perhibent) è cuius truncis, excisis consultò ramis mense augusto, distillat liquor, quem incolæ uasis excipiunt, ebibuntq; suauiter uini uice: ueruntamè nisi excoquatur, post triduum in acetum acerrimum desciscit. Eaq; propter illum decoquunt, ut nos defrutum, sitq; hoc modo, uelut mel suauissimum, quod postmodum ex aqua resoluunt, & diebus uiginti artificio quodam percolant, donec optime sit defecatum, atque pellucidum: quo artificio iucundissimus redditur potus, diuq; perennat. Porrò Palmulæ, quas Dioscorides Thebaicas uocat, quantum ex pluribus auctoribus comperi, adeo tractu temporis insolatae siccescunt, ut molitæ cogantur in panem. Est & aliud ab his palmularum genus, quod officinæ Mauritanos secuta TAMARINDOS appellant, Græci uerò à saporis acrimonia oxyphœnica: siquidem Mauritanii per Tamarindos dactylos significant: quare Tamarindorum uocabulo idem intelligunt, quod nostri palmulas Indicas. Indici igitur dactyli producuntur (ut inquit Serapio) à quibusdam plantis, quæ folijs longis, acuminatisq; salignis similibus uident: licet à nonnullis existimentur Tamarindi fructus agrestium palmarum. Sed equidem malim ad stipulari Serapioni, quam illis; præferim cum non constet è ueteribus, qui de Tamarindis quicquam memoriæ prodiderit. Ex ijs, qui ad nos importantur, nulli, uel pauci admodum integri reperiuntur. Nam plerumq; contriti, & in massam quandam compacti deferuntur, quam si disseceris, flauos nucleos inuenies, uarias formas referentes. Præstant, qui in obscuro rubescunt, molles, recentesq; & qui neruosis quibusdam uillis fæcti inueniuntur. Adulterantur ab impostoribus pruinis, sed deprehenditur fraus tum colore, tum etiam gustu: quippe nec admodum sunt acidi, nec tam saturato colore nigricant. Refrigerant, ac desiccant (ut scribit Mesues) ordine secundo, tametsi Auerroi tertio adscribantur. Aluum ciet, quapropter poti bilem facile soluunt: item & præassatos humores leniunt, & insaniam, & furorem mulcent. Dantur obstructis, aqua intercute affectis, arquatibus, & lienosis utiliter. Faciunt & ad scabiem, lepras, uutiligines, & lichenas: quin & contra omnes cutaneas exulcerationes, quæ à sanguine præassato emersere. Officiunt tamen frigidum uentriculum habentibus: sed noxa tollitur, admistis maci, mastiche, cassia, aut Indica nardo. Aegrè munus obeunt suum, sed roborantur, si admisto caprino sero, aut sumariæ, aut lupi salictarij succo bibantur. In summa palmarum uaria, ac diuersa sunt genera. Quare curiosum remittemus ad Theophrastum loco superius citato,

Tamarindorum confid.

Tamarindorum uiers.

tato, & ad Plinium libro XIII. cap. IIII. ubi de his latissime scripsit. Ceterum quid in palma illud sit, quod ali-

Palma elate.

qui elaten, aliqui spathan uocant, manifeste declarat Dioscorides, cum inquit. Palma, quam aliqui elaten, aliqui spathan appellant, fructus palmarum adhuc florentium inuolucrum est. Cui ad stipulatur Theophrastus loco iam citato, ubi ita scribit. Fructiferarum alie mascula, alie foeminae. Interest autem, quod mas primum super spathan floret: foemina fructum oblongum illico praestat. Sed elate, siue spathae Galeno duo uidentur esse genera lib. VIII. simplicium medicamentorum, alterum quod tenerum sit palmae germen, alterum quod eius sit tegumentum. Primum uero genus fortasse illud erit, quod in interiore parte inuolueri gignitur, antequam flores prodeant. Id, Dioscoridis testimonio, ab aliquibus Borassus appellatur: atque etiam Elate dici solet. Verum hac in re maxime caecutisse Plinium illud apertissime ostendit, quod ipse libro XI. cap. ultimo scriptum reliquit, sic inquit. Est praeterea arbor ad eadem unguenta pertinens, quam alij elaten uocant, quod nos abietem, alij palmam, alij spathen. Quibus palam est, Plinium palmae adhuc florentis fructus inuolucrum cum abiete arbore confudisse, uocabulorum propinquitate deceptum: Graecis enim ελάτη Latinis abietem significat. Quinetiam eundem putasse elaten palmam arborem esse, cum tamen uel germen palmae tantum, uel florum sit inuolucrum. Nec minus inter recentiores hallucinari deprehenditur Adamus Lonicerus Germanus, qui spathan in palma nil aliud esse censet, quam folia, quod ensiformia uideantur.

Plinij, & Loniceri lapsus.

De Palmarum uiribus pertractans Galenus lib. VIII. simplicium medicamentorum ita scriptum reliquit. Phoenix arbor adstrictoriae facultatis omnibus sui partibus est particeps. Igitur ranorum succus austerus est, ex aquea substantia tepida, & terrea frigida constans. Similis naturae est encephalos, quem uocant, hoc est cerebrum, siue medulla, esui aptus. At fructus eius, & maxime dulcis, non paucam obtinet caliditatem. Ceterum cum edendo sit, multo est usui, non tamen foris impositus, ubi quid roborare, & desiccare, contrahere, stipare, densareque consilium est; sed & tanquam cibus sumptus & simul cum alijs, & per se. Porro quod elaten uocant, nempe tenerum illud palmae germen, eandem cum cerebro eius facultatem possidet. Quod uero uelut tegumentum eius est, adstringentem & ipsum qualitatem habet: uerum plus quam dicta omnia exiccat, utpote quod & essentiae consistentia illis siccius est, & minime particeps est humiditatis. Itaque iure utuntur illo ad ulcerum putrescentia, miscenque medicamentis articulos plus isto laxatos contrahentibus: ad haec facultatibus hepaticis, & stomachicis, seu intro sumantur, seu foris ad-

Palmarum uires ex Gal.

moneantur. Sed & radix plantae desiccatoriae citra morsum facultatis est, adiunctum habens & ipsa adstrictionis quippiam. Et de Palmarum fructu differens libro secundo de alimentorum facultatibus, sic inquit. Est autem non parua in Palmulis differentia: alie namque siccæ sunt, & adstringentes, ut Aegyptiae: alie molles, & humidae, & dulces, ut quae caryotæ appellantur. Haec autem praestantissima in Syria Palaestina nascuntur in Hierichunte: reliquæ omnes palmulae inter dicta duo genera mediae censentur. Verum concoctu difficiles sunt, capitiq; dolorem inferunt: quarum alie quidem magis, alie minus sunt humidae ac dulces, siccæ atque adstringentes. Sed constitutis extremis, iam omne quod in medio est, facillime deprehendes. Nulla ergo ex ipsis est, quæ non dulcedinem quandam, & adstrictionem habeat. Siquidem caryotæ leniuscule adstringunt, & Thebaicis obscura quaedam uest dulcedo. At succum quidem dulcem nutrire, austerum autem gratum esse stomacho, & aluum sistere ostendimus. Omnes autem palmulae, si largius sumantur, concoctu sunt difficiles, & capiti dolorem adferunt. Quaedam etiam morsus cuiusdam sensum ori uentriculi, quod medici stomachum uocant, inducunt. Succus autem ex ijs in corpus distributus, crassus quidem omnino est, cum quodam etiam lentore, ubi pingues fuerint palmulae, ut caryotæ. Cum autem huic succo dulcedo etiam mista fuerit, celerrime quidem hepar ab eo obstruitur: læditur autem maxime ab ipforum esu, quod & inflammatur, & scirrhus obsideatur. Post hepar autem & lien obstruitur, ac læditur. At multo sanè maxime uirides palmulae ad omnia sunt noxiae, si paulo largius sumantur. Perspicuum porro est, dulces quidem calidiores; adstringentes uero frigidiores succo praeditas esse. Virides praeterea palmulae inflationes pariunt, ueluti & ficus: eadem namque palmularum uiridium ad alias est proportio, quæ ficuum ad caricæ. Ceterum in regionibus non admodum calidis, palmulae non perfecte maturescunt, adeo ut reponi queant. Quo fit, ut homines ipsis uiridibus uesci coacti, crudis succis impleantur, rigoribusque, qui ægre calefiant, & hepatis obstructionibus prehendantur. Arbor, quæ Φολιῆς Graecis, Latinis Palma uocatur: Arabibus Machla, aut Nachal: Italis, Palma: Germanis, Dattelbaum: Hispanis, Palmiera: Gallis, Arbre de dattes. Huius autem arboris fructus, qui δάκτυλος καὶ φοίνικες Graecis, Latinis Palmulae & Dactyli dicuntur: Arabibus, Tamar: Italis, Dattoli: Germanis, Dattilen: Hispanis, Tamaras, & Datiles: Gallis, Dattes.

Palmularum facultas ex eodem.

30

40

Nomina.

Ποιά. MALVM PUNICVM. CAP. CXXVII.

50 MALVM PUNICVM omne boni succi est, stomacho utile, perexiguum sufficiens alimentum. Dulcia stomacho utiliora habentur, sed aliquantulum in eo calorem gignunt, inflationes pariunt, unde in febris abdicantur. Acida adstringunt, æstuanti stomacho auxiliantur, & multo magis contrahunt, ac urinam cient: ora, gingiuasque lædunt. Vinosa uero mediam sortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi punice in sole siccati, & obsonijs insparsi, concoctiue, fluentem aluum, stomachumque sistunt: celesti aqua madescunt, bibunturque commodè sanguinem excreantibus: ad defessus dysentericorum, foeminarumque fluxione uulua laborantium utiles sunt. Expressus nucleorum succus coquitur cum melle, ad oris, uirilitatis, & sedis ulcera, nomas, reduuias, & ea, quæ in corpore extuberant, aurium dolores, & narium uitia; praesertim acidorum. Huius flores cytini uocantur: qui adstringunt, siccant, cohibent: sanguinolenta glutinant: quas punicum, praestant utilitates. humida gingiuarum uitia, mobilesque dentes decocto colluuntur: herniam prolapsu intestini erumpentem, cataplasmate repellunt. Memoriae tradunt, qui tres quam minimos cytinos deuorauerit

maincollat

Marelli

lib. p. 111

1110

MALVM PUNICVM.

Punici mali
confid.

Cytinus, &
balaustium.

Malicorium.

Mali punici
uires ex Gal.

Nomina.

uorauerit, nullam eo anno lippitudinem passurum. Eli-
quatur hypocistidis exemplo. Malicorium asperum est
mali punici putamen, quod aliqui fidion appellant. Id
spissandi vim habet, & quos cytini, prebet usus. Deco-
ctum radicis, potu latus ventris tinea pellit, & easdem
euocat. Balaustium syluestris punice flos est, cytino
similis. Cuius complura genera reperiuntur, candidum,
fuluum, colore rosaceo. Succus ex eo exprimitur, hyp-
ocistidis modo: cui adstrictoria uis inest, eadem facies,
quæ hypocistis, & cytinus.

PUNICA mala in pluribus Italiae locis uulgò, sicut etiam
Latinè Granata dicuntur, à multis intus conclusis granis: quan-
quam non desunt, qui ita appellari uelint à Granata Hispanie re-
gno, quòd imbi numerosa proueniant. Sed quomodocumq; se res
habeat, nusquam non cognita sunt in Italia: siquidem imbi & in
hortis, & in iunctis, & in uridarijs, eorum frequentissima uisun-
tur arbores. Triplici (ut etiam scribit Dioscorides) distinguuntur
specie: quippe quòd alia dulcia sint, alia acida, alia uinosa. Vino-
lenta ea sunt, quæ uulgò Vaitani uocat Hetruria, quæq; aliubi Schia-
ui, & alibi di mezo sapore Italico sermone appellantur. At
Plinio lib. XIII. cap. XVII. quinque enumerantur species, dulcia
scilicet, acrida, mista, acida, & uinosa. Verùm hæc omnia Diosco-
rides in tria redegit fastigia: utpote qui uni dulcia; alteri acrida,
& acida; tertio uerò generi mista, & uinosa adscripserit. Hæc
omnia Italia habet, & celebrat: sed & fructus, & acinorum ma-
gnitudine, tum liquoris copia excellunt dulcia, et uinolenta. Aci-
da mitescere, & dulcia fieri tradunt, si sullo, aut humano sterco-
re foueantur arboris radices, & uetere urina sepius irrigentur.
Cæterum ne fructus in arbore debiscat, remedio sunt lapides tres,
cum seritur arbor, ad radices collocati: quin etsi iam consista sit,

& fructum ferat, eadem ratione emendatur. Sed & hoc item præstabitur, si scilla secundum radices conseratur. Si
flore[m] arbor non continet, urinam ueterem eum pari aquæ mensura temperare, & ter per annum radicibus infunde-
re, efficacissimum est remedium. Eundem præstabis effectum, si arboris florentis truncum plumbeo concluderis, circu-
lo, uel anguis corio inuolueris. Seruantur punica mala incorrupta anno toto, si cum frere matura fuerint, petioli, qui-
bus pendent, intorqueantur in arbore: uel si postquam decerpta fuerint, argilla ex aqua resoluta undiq; oblinantur,
at deinde pluribus diebus insolentur. Sunt & qui, ut diu integra perennent, ea in fruentem aquam immergant, sta-
timq; eximant, & sole sicca exponant, octo dierum spatio. Vini ex omnibus conficiendi ratio hæc est. Acini ma-
turi diligenter à corijs, & membranis purgati prælo committuntur, ac exprimuntur: mox uinum saccis ad id accom-
modatis percolatur, & in uasculis reponitur, quousque fæx residat: defecaturq; deinde, & clarum reponitur, affu-
so desuper oleo, ne corrumpatur, uel acescat. Sunt & qui sine oleo illud in cadis afferunt, sed id per æstatem facillè
acescit. De flosculi nomine inter se discrepant auctorum sententiæ. Dioscorides florem satiuæ punice & cytinum ap-
pellat, balaustium uerò syluestris. Plinio lib. XIII. cap. VI. primus tam satiuæ, quam syluestris partus flores ere inci-
pientis cytinus uocatur; balaustium uerò flos utriusq; in ipso erumpens cytino. Laudatissimi satiuarum flores colore
per quam rubro ex Creta, & Cypro hoc æno Venetias importantur, aspectu quidem specioso, & uiribus cæteris præ-
stantiores. Sed & mangonio fiunt in Italia peregrinis non dissimiles, non tamen usque adeo præstantes. Immatu-
rus punici cortex ideo Malicorium antiquis dicebatur, quòd eo, ut Rhu ad perficienda coria uterentur. Dulcia puni-
ca, quæ apyrena alio nomine uocantur, uentriculo inutilia haberi, dentes gingiuasq; lædere, auctor est Plinius; et si
rectius forte id Dioscorides acidis attribuat. Puluis mali punici in olla noua operculo indito in furno tosti, potus fluen-
tem aluum efficaciter sistit. Syluestris uerò acinorum osiculi utiliter bibuntur triti ad aquam, quæ cutem subierit,
siccandam. Cortice punici ex uino decocto, & imposto perniones sanantur. Punica, & myrtus, (si rei agrariæ au-
toribus credimus) mutua consuetudine mirum in modum oblectantur, ita ut etiam reddantur fertiliores, si altera in
alteram inseratur. Malorum punicorum uires prodidit Galenus lib. VIII. simp. med. sic inquit. Malum grana-
tum omne adstringentem qualitatem obtinet, non tamen in omnibus ea exuperat. Sunt enim inter ea quædam acida,
quædam plus dulcia, quam austera: & sanè quæ ab unoquoq; eorum procedit utilitas, secundum uincem eueniat
qualitatem necesse est. Dictum autem in quarto horum commentariorum est super dulci sapore, austero, & acido.
Itaq; ex illis de malorum punicorum differentia liceat colligere. Porrò acini magis, quam succus tum adstringunt,
tum exiccant, his etiam magis putamina: uocantur autem sidia. Ad similem illis uim habent cytini. Malum, quod
Græcis ποτάξ, Latinis Malum punicum appellatur: Arabibus, Kumam, Ruman, seu Roman: Italis, Melagrano, &
Pomo granato: Germanis, Granatoepffel: Hispanis, Granadas, & Romanas: Gallis, Pomme de granade, et My-
grenes.

Mugosim.

MYRTVS fatiua nigra utilior est medicinae, quam candida, & in hoc genere multo magis montana: semen tamen imbecillius parit. Vis & myrti, & feminis adstringit. Semen uiride, aut aridum in cibo datur sanguinem excreantibus, & uesciae erosionibus. Succus uirentibus baccis expressus, eosdem effectus exhibet: stomacho utilis, urinam cit: prodest contra phalangij morsum, & scorpionis ictus in mero. Seminis decoctum capillum tingit. Ius decocti in uino ulcera in extremis membris nata sanat: oculorum inflammationes illitum cum poline polentae lenit: contra agilopas illinitur: crapulam arcet praesumptum uinum, quod feruesfacto aliquantum eius semine exprimatur: aliam enim acorem contraheret. Praestat idem feminis effectus: utile procidetiae uulnarum in desefsionibus, sedis uitij, & foeminis fluxione uuluae laborantibus: purgat furfures, ulcera capitis manantia, atque eruptiones papularum: fluentes capillos continet. Additur quoque in medicamenta, quas liparas uocant, uti oleum, quod ex folijs eius factum est. Decoctum foliorum ad desefsiones balnearum conuenit, & contra laxatos artus, & male solidescentes: eo fracta ferruminationi repugnantia utilissimè fouentur: uiriliginem emendat, purulentis auribus infunditur, & capillos denigrat. Succus eorum eadem efficit. Trita folia, & ex aqua illita humidis ulceribus, & partibus omnibus fluxione laborantibus, coeliacisque profunt: & admisto omphacino oleo, aut exiguo rosaceo cum uino, ad ulcera serpentina, ignem sacrum, testium inflammationes, epinyctidas, & condylomata. Arentium foliorum farina utiliter inspargitur paronychij, ptery-

gij, & contra alarum, feminumque perfusiones: cardiacorum sudores cohibet. Folia cruda, seu cremata cum cerato, ambustis, paronychij, pterygijisque medentur. Exprimatur folijs succus, adfuso uetere uino, aut aqua caelesti, cuius recentis usus est: nam exiccatus planè cariem sentit, & uires amittit. Myrtidanum dicitur, adnatum inaequabile, uerrucosum, intumescensque, & concolor: quod perinde quasi manus, myrti caudicem amplectitur. Magis quam myrtus adstringit. Tufum addito austero uino reponitur, coactumque in pastillos siccatur in umbra: multo efficacius & folio, & semine, cerato, pelsis, infefsionibus, cataplasmatibus admistum: ubi adstringendum ali-

quid est.

MYRTVS arbor frequens in Italia nascitur. Cuius duo produntur genera: satiuum, quod in candidum, & nigrum diuiditur: & syluestre, quo uniuersa ferè Tyrrheni litora uirescunt, ac redolent. Siquidem in agro nostro Senensi in maritimis, ac in uniuerso Liguria tractu, Romano, atque Neapolitano ubique Myrti sponte proueniunt. Satiuae in arbores facile adolefcunt, ramis flexilibus, ac lentis: rubro cortice: folijs longiusculis, perpetuoque uirentibus, punicea emulis; quanquam in nigris nigriora, in candidis candidiora spectantur. Flores omnibus insident candidi, odorati: ideoque aqua ex ijs confecta odoris suauitate unguentarijs plurimum expetitur. At cum nostras aequè sit odorata, atque olfactu iucunda; eam tamen odoratissimam existimauerim, quae ex Aegyptia myrto elicitor: siquidem & odoratissimam, & iucundissimam in Aegypto nasci Myrtum memoriae prodidit Theophrastus. Satiuarum utrunque genus baccas fert oblongas, agrestes oleas quadantenus referentes, multo sanè syluestribus maiores: etsi contrarium asseueret Marcellus. Quippe experientia compertum est, quod ubicunque satiuam Myrtum colitur, grandiores, uegetioresque baccas edit, quam syluestris: cultura enim Myrti mansuescunt, & longè magis humore replentur, utpote & aliae satiuae stirpes omnes: quod quidem indomita tellus syluestribus denegat. Ceterum, ne quis decipiatur, hic lectorem admonendum esse duxi, cum de syluestri Myrto loquor, non me de rusco intelligere, qui & Dioscoridi, & Plinio syluestris, & acuta myrtus appellatur; sed de uera syluestri myrto, quae sua sponte in litoribus sine cultu oritur: quae item in mediterraneis, in collibus, syluis, ac campestribus prouenit. Haec tametsi praeter ruscum à Dioscoride non fuerit expressa; cum tamen dicat initio capituli, Myrtus satiuam, & reliq. his uerbis & syluestrem eiusdem generis myrtum tacite dari fatetur. Porro inter syluestres alba quoque, & nigra reperitur, quemadmodum & inter urbanas. quandoquidem ipse quam plurimas syluestres myrti plantas uidi in mille locis, quibus maturae inerant baccae, non sanè nigrae, sed in purpuram albicantes. Myrti montes non anant, quin & frigidus odore tractus: tamen cum in mediterraneis, nempe in hortis, uiridarijs, uinetis, & campis maximè proueniunt; tum

Myrti consideratio.

Marcelli lapsus.

n in

Myrtidanum
Myrti alia ge-
nera.

in maritimis præcipue, atq; amœnis stagnorum, & lacuum ripis à natura nullo studio editæ, mirificè proficiunt, uita-
tamq; lætam agunt. Quod Dioscoridi Myrtidanum nominatur, uulgò notissimum est, ubi scilicet myrtus frequens
nascitur. Sunt & alia ueteribus Myrti genera, nobis quoq; non ignota, nempe Tarentinum, & exoticum: quo-
rum Plinius meminit lib xv. cap. xxxix. his uerbis. Satuarum genera topiarij faciunt. Tarentinam folio minuto,

MYRTVS TARENTINA.

MYRTVS EXOTICA.

- Myrti usus.** nostratem patulo, exoticam densissimo, senis foliorum uersibus. Hæc non est in usu: ramosa utraque alia. Myr-
ti nostratis in Hetruria coria ubique perficiuntur: quippe quod ea pelles densentur, crissentur, atque crassescant.
Myrti baccis ultimam maturitatem adeptis, nostrates mulieres utuntur ad ciborum intinctus, qui cum assatis carnis-
bus esitati maximam cum palato incunt gratiam. Ideoq; Plinius loco supra citato ita scriptum reliquit. Succorum
natura præcipuam admirationem in myrto habet, quando ex una omnium olei, uinûq; bina genera fiunt. Item myrti-
danum, ut diximus. Et alius usus baccæ fuit apud antiquos, antequam piper reperiretur, illius obtinens uicem.
Quodam etiam generosi obsonij nomine inde tracto, quod etiamnum myrtatum uocatur. Eademq; origine aprorum
sapor commendatur, plerunq; ad intinctus additis myrtis. hæc Plinius. Myrtæ etiam condimentum languidos uentri-
culos roborat: idcirco & cœliacis, & dysentericis utile: quin & scaminarum fluxiones, qualescunq; sint, ua-
lenter inhibet. Myrti frondes, itemq; baccarum semen tritum contra fungorum strangulationes mirificè præ-
stant. Myrtus (ut memoriæ prodidit Galenus libro septimo simplicium medicamentorum) ex contrarijs sub-
stantijs planta consistat: uincit tamen in ea frigidum terrenum. Habet uerò etiam tenue quiddam calidum: unde ua-
lenter desiccet. Porro tum folia, tum germina, tum fructus, tum succus, non parum inter se in adstrictione disident.
Ceterum quod ramis, & trunco adnascitur tuberosum, quam quidam myrtada nuncupant, quanto dictis siccius est,
tanto & desiccet, & adstringit uehementius. Quidam id tundentes reponunt, postea uino subigentes in pastil-
los formant. Folia item arida uiridibus plus desiccant: miscetur enim uirentibus humiditas quædam. Porro suc-
cus non tantum ex uirentibus folijs exprimitur, sed & fructu. Restringsendi uim hæc omnia habent tum foris im-
posita, tum intro sumpta in corpus, quod scilicet nondum ullam deleteriam, aut purgatoriam substantiam habeant
admistam. Planta, quæ $\mu\upsilon\pi\sigma\iota\upsilon\alpha$ Græcis, Latinis Myrtus nominatur: Arabibus, Acs, Ala, siue As: Italis, Myr-
to: Germanis, Vuelsch heydelbeer: Hispanis, Murta, aut Raia: Gallis, Meurte.

Κεράσια: CERASIA.

CAP. CXXIX.

CERASIA aluo utilia sunt, si uiridia fumantur: eadem siccata illam si stunt. Gummi, quod cera-
si resudarunt, cum uino diluto, tussi uerustæ medetur: colorem commendat, uisum exacuit, appe-
tentiam inuitat: idem ex uino potum calculosis auxilio est.

NULLA

CERASIA.

NVLLA hodie arbor est in Italia, quæ uulgo notior sit Cerasis. Has scribit Plinius libro xv. cap. xxv. nouas, & peregrinas, nec antea uisas è Ponto secum primum aduexisse in Italianam Lucullum, postquam debellato Mithridate is uictoria positus Romam uenit. Sed postea tanta agro Italo amoenissimo cum hac arbore intercessit affinitas, & consortium, ut non solum ageris satuarum plantas seruauerit, propagauerit, & adauxerit; sed & ueluti ex eius humore (quæ summa fuit inter se societas) grauida terra facta, sine aliquo semine in campis, in montibus, & syluis numerosissimas plantas procreauerit, & ediderit. Satuarum speciosissimi fructus, qui Cerasa, & Cerasia Latinis etiam appellantur, diuersorum sunt generum: quo fit, ut diuersa quoque sortiantur nomina. Inter hæc illa principem sibi locum uendicant, quæ Hetruscis uulgo Marchiane, & duracine uocantur: tametsi horum alia maiora, alia minora, alia saturato colore rubeant, alia uerò potius albicent. Quæ autem Plinio Iuliana, nobis uerò uulgo Acquainole, hoc est, aquea dicuntur, in nullo sane habentur pretio: quandoquidem adeò sunt tenera, & fragilia, ut nisi sub arbore sua comedantur, facile gestatu colliduntur, & marcescant: quin et ob aqueæ partis redundantiam insipida sunt, oriq; ingrata. Quæ autem, quòd admodum nigricent, Corbine nos uulgo uocamus, Plinius uerò actia, & cæciliana, cion sint duriuscula, & dulcia, gustatu habentur non inuicunda: uerum tamen quòd manus, dentes, ac labra atro colore inficiant, discubentesq; deturpent, mensis raro apponuntur. In cerasiorum genere numerantur & illa, quæ Romæ Visciole, Senis Amarine, & in alijs compluribus Italiae locis Marasche uulgo nuncupantur, à sapore (ut puto) dicta, quòd non inuicundi amaroris tantillum respiciant. Horum porro uaria notantur genera, quæ etsi omnia sibi acidum asceiscant saporem; hæc tamen eius plus, illa uerò minus habent. Rura Tridentina ea Marasche uulgo nominant,

Cerasorum consideratio.

Cerasioru genera.

quæ minus acida gustu deprehenduntur, quorum genus quoddam est, quod ori admodum gratū habetur: quippe quòd in ijs acido dulce sit admistum, ob idq; illa palato maxime placeant. Quædam præterea inibi Marine, & Marinelle cognominantur, quæ & minora, & rotundiora sunt, & breuiori pediculo appensa, gustu nihil ferè prædictis reclamante. Est & horum tertium genus, quæ uulgo illud Verule nominat, longiore pediculo, bacca etiamnum cæteris crassiore, gustu acerbo, & admodum acido, colore perpetuò rufescente, nec unquam in atrum uergente. etsi cætera, ubi plene maturuerint, in atrum rubescant. Omnia hæc cerasiorum (ut ita dicam) Amariorum genera aptissima sunt, ut insolentur, & ut saccharo condiantur. Quinetiam sapore cõmendantur ad intinctus consiciendos, quibus non modò sanis edulia iucundissime conduuntur; sed etiam ægotantibus, præsertimq; biliosis febribus uexatis. Siquidem illis non modò sitim extinguunt, sed oris insuauitatem emendant, & cibi appetentiam conciliant. Syluestre horum genus nulla adhibita cultura Ananiensibus in Tridentino agro sponte prouenit, nihil prorsus tum colore, tum etiam sapore ab illis distidens, quæ inibi, ut diximus, Verule uulgo uocantur. Hæc breui pediculo pendent in arboribus admodum pumilis, tantæq; breuitatis, ut rare, uel potius nullæ dodrantalem æquent mensuram. Quo factum est, ut crediderim (etsi id pro comperto asserere non ausim) hæc eadem esse, quæ Plinio Macedonica dicuntur. Syluestria, quibus plerunq; uescuntur aues, raro in cibis admittuntur, præterquam à rusticis, tum quòd plus ossis, quàm carnis habeant, tum etiam quòd cum quadam acerbitate amara sentiantur. Degenerant cerasi quocunq; simo radicibus admoto, id usque adeò oderunt, & horrent. Contra proficiunt, si sui ipsius putamina falce concisa circum radices sepeliantur, ibiq; marcescant. Præcoces illa fructus ferunt, quibus ante florum exortum calx uiua radicibus circumponitur: uel quibus aqua calida sæpius pedes irrigantur, etsi postea paruo temporis tractu inarescant. Galenus habita Cerasiorum omnium generis ratione lib. vii. simpl. med. ea hisce paucis perstrinxit. Cerasus arbor fructum fert non paris adstrictionis in omnibus particulatim plantis participem. Nam & in horum, sicut etiam malorum granatorum, & malorum, quibusdam austera qualitas, in quibusdam uerò dulcis, in nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipsorum dulcium ea, quæ nondum cocta sunt, ac matura, quædam admodum acerba sunt, quædam similiter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in cerasijs non semper. Ergo quæ dulciora sunt, magis quæ in intestinis sunt, subducunt, sed minus utilia stomacho sunt. contra austera. Quæcunq; uerò acida sunt, ea pituitosis, excrementosisq; stomachis conueniunt: siquidem austervis magis desiccant, & nonnihil etiam incidunt. Porro ipsius arboris gummi communem omnibus uiscosis, & mordacitate carentibus medicamentis facultatem obtinet, quæ & ad arterias exasperatas accommoda est. Proprie autem (si quidem uerum est quod quidam scribunt) calculis uexatos cum uino potu adiuuat. Nam sic illi tenuium partium quædam facultas inest. Cerasorum fructus, qui Græcis Κεράσια, Latinis item Cerasia, et Cerasa dicuntur: Arabibus, Sarasie: Italis, Ciregie: Germanis, Kirsen: Hispanis, Cerezas: Gallis, Cerise.

Syluestria cerasia.

Cerasioru uires ex Galen.

Nomina.

Κεράτια.

SILIQVAE.

CAP. CXXX.

Siliquarū con-
sideratio.Siliquarum ui-
res ex Gal.

Nomina.

SILIQVAE recentes stomacho aduerfantur, al-
uum soluunt: eadem siccatæ sistant, stomachoque uti-
liores fiunt: urinam ciunt, sed præcipuè, quæ uinaceis
condiuntur.

SILIQVAE, quæ Græcis κεράτια dicuntur, in Italia
officinis uulgò Carobe, & Carobole appellantur. Nascuntur
arbores, quæ Siliquas ferunt, in regno Neapolitano, præsertim
in Apulia, ac etiam in Campania, ut optime sciunt ij, qui Fun-
do Itrum, & hinc Molan iter faciunt: siquidem in illa ob Leui-
gatos lapides inibi stratos laboriosa admodum uia, quam Appiam
uocant, frequentissimæ conspiciuntur. Incole has plantas Sale-
qua uulgò nominant, uocabulo nimirum à Siliqua detorto. Ar-
bores in spectatam satis proceritatem attolluntur, ramis in lati-
tudinem potius, quàm in longitudinem protensis: cortice ciner-
ritio ad caruleum inclinante, loti arboris instar. Folio uirent
fraxineo, latiore tamen, duriore, rariore, ac magis circinnato.
Florent discedente hyeme, aut uere iam appetente: fructifica-
cant uerò æstate, & autumnno. Siliquæ recenter ab arbore de-
cerptæ ingrato displicent sapore, sed tractu temporis in cratibus
expansæ, & siccatæ, adeò mitescunt, ut & dulces euadant ad-
modum, & gustui suaues fiant. Aliud siliquarum genus, quod
ficum Aegyptiam cognominant, scriptis tradiderunt Theophras-
tus, & Plinius: de quibus mihi differendum non proposui, tum
quòd Italis nusquam (quantum equidem sciam) nascantur, neq;
cognoscantur; tum etiam quòd nullum habeant usum in medici-
na. Siliquas in cibis damnauit Galenus lib. 11. de alimentorū
facultatibus, his uerbis. Ceratia, quorum tertia syllaba per, s,
literam & scribitur, & pronunciat, nihil cum cerasijs per, s,

scriptis habent similitudinis. Est autem prauis succi edulium, ac lignosum: unde necessariò sequitur, ut concoctu sit
difficile: nihil enim quod lignosum est, facile coquitur. Præterea incommodum illud ipsis inest non paruum, quòd
non celeriter deiciantur. Proinde satius esset, ea ad nos non importari à regionibus orientalibus, in quibus nascun-
tur. Sed de uiribus, quas & arbor, & ipse habent in medicina, idem Galenus differens lib. vii. de simplicium
medicamentorum facultate, sic inquit. Ceratonia exiccantis est, & adstringentis facultatis, sicut & fructus eius,
quæ ceratia uocant, nonnihil etiam dulcedinis continent. Accidit autem istis quiddam simile cerasijs. Nam si humi-
da sumas, magis uentrem subducunt: sicca uerò magis sistant: utpote cum humiditatem expirent, & quod essentia
est crassioris, tantum reliquum habeant. Κεράτια Græcè, Latine Siliquæ uocantur: Arabicè, Charnub: Ita-
licè, Carobe & Carobole: Germanicè, S. Iohanes brot: Hispanicè, Alfaroabas: Gallicè, Carouge.

Μάλα.

M A L A.

CAP. CXXXI.

FOLIA, flores, & germina cum omnis mali, tum maximè cotoneæ adstringunt. Pomis acer-
bis adstringendi uis inest, maturis uerò longè secus. Ex ijs uerna bilem gignunt, neruos omnes læ-
dunt, inflationes pariunt. Cotonea stomacho utilia, urinam ciunt: uerum tosta mitiora habentur.
Profunt cœliacis, dysentericis, purulenta extulsientibus, cholericis, præsertim cruda. Macerato-
rum liquor commodè in stomachi, aut uentris fluxionibus, potui datur. Succus crudorum assump-
tus orthopnoicis salutaris est. Decocto fouentur uulua, & sedes, si procident. Cotonea, quæ mel-
le condiuntur, urinam mouent: mel autem sibi constringentem illorum uim, & inspissantem adsci-
scit. Quæ cum melle coquantur, stomacho, atque ori gratiora sunt, sed minus inspissant. Cruda
cataplasmatibus adijciuntur, ad cohibendum aluum, aut si stomachus æstuet, aut in uomitiones effun-
datur, ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit uinum ex ipsis tuis,
expressisque: sed quòd perduret, quindecim sextarijs succi unus mellis adiungitur, alioquin in aco-
rem degenerat. Prodest ad omnia, quæ dicta sunt. Fit & oleum ex ijs, quod melinum uocauimus:
quo utimur, quoties adstringenti oleo est opus. Eligi oportet uera, quæ sanè sunt rotunda, parua,
& odorata. quæ uerò struthia dicuntur, magna quidem sunt, sed minus utilia. Flos & uiridis, & sic-
cus cataplasmatibus imponitur: ijs conueniens, quæ adstrictionem desiderant, inflammationibus oculo-
rum, reiectionibusq; sanguinis: contra citam aluum, & mensium impetus, in uino bibitur. Melime-
la uentrem molliunt, & ab eo animalia expellunt: stomacho negotium exhibent: æstuationem fa-
ciunt. ea multis dulcia mala uocantur. Epirotica mala, quæ Latine orbiculata dicuntur, stomacho uti-
lia: sistant aluum, urinas euocant: malis tamen cotoneis inualidiora. Syluestria mala similia sunt
uernis,